

Τάφοι και επιτύμβια σήματα από τα αρχαία Άβδηρα

Ο Θάνατος βρίσκεται καθημερινά γύρω μας, βίωμα προσωπικό και κοινωνική πράξη. Τόσο όμοιο, και τόσο διαφορετικό στον κάθε άνθρωπο, στην κάθε χώρα, στην κάθε εποχή. Ο πυρήνας του όμως παραμένει ίδιος: ο ανθρώπινος πόνος για το χαμό του αγαπημένου και η ύστατη προσπάθεια φροντίδας του, σε συνδυασμό με την επίδειξη στην κοινωνία που παρακολουθεί, την ισχυροποίηση της θέσης των ζωντανών στον κόσμο αυτόν και την εξασφάλιση καλύτερης παραμονής των νεκρών στον άλλον.

Όλα αυτά διαμορφώνουν τα έθιμα, που, με τη σειρά τους, καθορίζουν τις ταφικές πρακτικές. Η εκάστοτε θρησκεία έρχεται να βάλει την τελευταία πινελιά, ντύνοντας τις διαδικασίες αυτές με το ιδεολόγημά της.

Ταφικά έθιμα των Αβδήρων

Στα αρχαία Άβδηρα οι νεκροί καίγονταν σε ορθογώνιους λάκκους ή θάβονταν σε διάφορα είδη τάφων. Μετά την εναπόθεση του νεκρού στον τάφο, οι συγγενείς τοποθετούσαν μέσα τα **κετερίσματα**, τα αντικείμενα δηλαδή που θα έπαιρνε μαζί στο τελευταίο του ταξίδι. Ύστερα ο τάφος σφραγιζόταν και σκεπαζόταν με χώμα.

Ακολουθούσαν οι **χοές**, μεταθανάτιες τελετές κατά τις οποίες προσφέρονταν στον νεκρό κρασί, λάδι, γάλα και μέλι μέσα σε αγγεία που τα άφηναν γύρω από τον τάφο (**εναγισμοί**). Το νερό που θα εξαχνίζε το μίasma του θανάτου το κουβαλούσαν με πήλινες κανάτες, που μετά τις έσπαζαν.

Πάνω από τον τάφο υψωνόταν ο **τύμβος**, ένας τεχνητός λοφίσκος που τον κάλυπτε προστατεύοντάς τον από τα ζώα και τους τυμβωρύχους, ενώ λειτουργούσε ταυτόχρονα και ως σημάδι του, καθώς τον έκανε ευδιάκριτο από μακριά.

Για τον καθορισμό της θέσης του τάφου χρησιμοποιήθηκαν **επιτύμβια σήματα**, που είναι στήλες και κιονίσκοι. Μερικές φορές έχουν επιγραφή με το όνομα του νεκρού για τη διαιώνιση της μνήμης του. Οι **στήλες** κατά κανόνα έχουν σχήμα μακρόστενο. Συνήθως εδράζονται σε χαμηλές τετράπλευρες βάσεις με ορθογώνια υποδοχή για τη στήριξή τους. Οι **κιονίσκοι** με τις ποικίλες διαστάσεις τους αποτελούσαν ένα ιδιαίτερο ταφικό μνημείο, πολύ αγαπητό στον ιωνικό κόσμο. Μερικοί ακουμπούσαν κατευθείαν πάνω στο έδαφος, άλλοι πάλι είχαν τετράπλευρες βάσεις με κυκλικό λάξευμα για την προσαρμογή τους.

Τα αντικείμενα

Μαρμάρινη σαρκοφάγος με μονολιθική καλυπτήρια πλάκα. Τέλος 4ου αι. π.Χ. Βρέθηκε το 1989 σε ταφικό τύμβο της περιοχής Αλμυρή Λίμνη συλημένη και μερικώς κατεστραμμένη από αρχαιοκάπηλους. Τα σπασμένα κομμάτια ενός χάλκινου καθρέφτη που είχαν πεταχτεί ανάμεσα στα θραύσματα των τοιχωμάτων της φανερώνουν ότι ανήκε σε γυναίκα. Είναι η μοναδική μαρμάρινη σαρκοφάγος του νεκροταφείου των Αβδήρων.

Λίθινη σαρκοφάγος από «πρωόλιθο» της Μάνδρας με μονολιθική καλυπτήρια πλάκα. Τέλος 4ου αι. π.Χ. Αποκαλύφθηκε το 1990 με ανασκαφή σε ταφικό τύμβο της περιοχής Αλμυρή Λίμνη. Ήταν ασύλητη. Ανήκε σε γυναίκα πάνω από 45 ετών που είχε πάρει μαζί της πήλινο κύπελλο κρασιού (κύλικα) και σιδερένια κοσμήματα (δαχτυλίδι και καρφίτσα για τα μαλλιά).

Κτιστός κιβωτιόσχημος τάφος και η αναπαράστασή του στο Μουσείο Αβδήρων. 200–150 π.Χ. Τα τοιχώματά του είναι κατασκευασμένα με πλάκες από «πρωόλιθο» της Μάνδρας. Δεν ακουμπούν στο έδαφος, όπως συμβαίνει στους κιβωτιόσχημους τάφους των Αβδήρων, αλλά πατούν σε μια βάση

από όμοιους λίθους. Πάνω στο δάπεδο αυτό ήταν ξαπλωμένος ο νεκρός άνδρας, ηλικίας 20–25 ετών. Τα πολυάριθμα κτερίσματα που τον συνόδευαν είχαν τοποθετηθεί γύρω του. Από αυτά ξεχωρίζουν μελανοδοχείο και γραφίδες, όπλα και ένα επιτραπέζιο παιχνίδι.

Κτιστός κιβωτιόσχημος τάφος. Τέλος 4ου– αρχές 3ου αι. π.Χ. Τα τοιχώματά του είχαν κατασκευαστεί από ετερόκλητο

οικοδομικό υλικό σε δεύτερη χρήση. Οι στενές πλευρές αποτελούνται

από δύο κατά το ύψος τμήματα, ενώ οι μακρές έχουν όμοια και συμμετρική δόμηση. Ο τάφος ήταν καλυμμένος με πέντε ορθογώνιες πλάκες

διαφορετικού μεγέθους. Το εσωτερικό του είναι επιχρισμένο με κονίαμα που σχηματίζει τρεις ζώνες: λευκή, κόκκινη και μπλε. Ο νεκρός, άνδρας 35–43 ετών, ήταν τοποθετημένος πάνω σε ένα στρώμα από λεπτό θαλασσινό χαλίκι. Στο αριστερό του χέρι κρατούσε σιδερένιο ξέστρο για τον καθαρισμό του σώματος (στλεγγίδα), ενώ δίπλα στο κεφάλι του είχε τοποθετηθεί κύπελλο κρασιού (κύλικα).

αγγεία (κύλικα και χύτρα), γυάλινο αλάβαστρο και μολύβδινο σταθμίο. Ο τάφος ήταν σκεπασμένος με πέντε πλάκες. Οι τέσσερις έχουν στο μέσον τους χαραγμένα τα γράμματα Α, Β, Γ, ΔΕ. Πρόκειται για οικοδομικά σύμβολα από την πρώτη χρήση των λίθων. Στην αποκατάσταση έχουν τοποθετηθεί μόνο δύο, ώστε να είναι ορατό το εσωτερικό του τάφου.

Αδιαμόρφωτη επιτύμβια στήλη. 4ος–3ος αι. π.Χ.

Βρέθηκε τοποθετημένη όρθια μέσα σε διπλή λακκοειδή ταφή-καύση. Στο ένα τμήμα της είχε καεί άνδρας 25–35 ετών, στο άλλο συνομηλική του γυναίκα. Η στήλη βρισκόταν ανάμεσα στις δύο ταφές, από την πλευρά των κεφαλιών των νεκρών, ακουμπισμένη στο τοίχωμα του λάκκου.

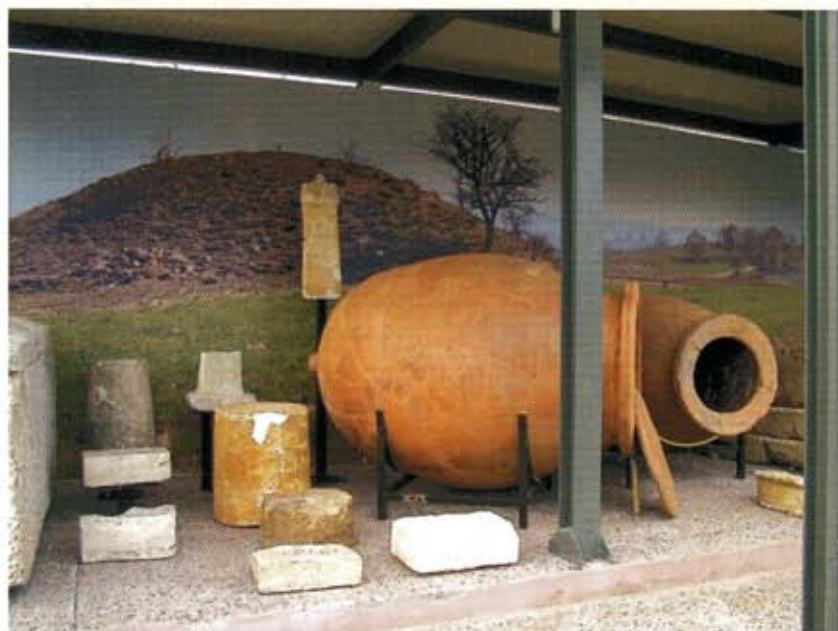

Η έκθεση

Στην έκθεση παρουσιάζεται μικρή συλλογή από τάφους και επιτύμβια σήματα που βρέθηκαν στο νεκροταφείο των αρχαίων Αβδήρων. Το καμπύλο στέγαστρο όπου εκτίθενται υποδηλώνει το σχήμα του τύμβου. Τα εκθέματα προβάλλονται σε φωτογραφία με ταφικούς τύμβους. Το υποβλητικό αυτό τοπίο, μέχρι πριν από λίγα χρόνια ήταν το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της αβδηρίτικης γης.

Η έκθεση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου: «Αρχαιολογικές Εργασίες Ανάπλασης – Ανάδειξης Αρχαιολογικών χώρων Ν. Ξάνθης: Αρχαιολογικός χώρος Αβδήρων» του Επιχειρησιακού Προγράμματος 2000–2006 της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης), το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο (25%) και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης – ΕΤΠΑ (75%).

Τμήμα της έκθεσης. Επιτύμβια σήματα και πιθάρια που χρησιμοποιήθηκαν ως τάφοι

Τμήμα της έκθεσης. Επιτύμβιες στήλες, κιονίσκοι και σαρκοφάγοι

Εργασίες για τη συναρμολόγηση του τάφου του .. λόγιου πολεμιστή

Μεταφορά επιτύμβιου κιονίσκου

Τοποθέτηση του ταφικού πιθαριού

Συντελεστές της έκθεσης

- Προϊστάμενοι της ΙΘ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κομοτηνής: Διαμαντής Τριαντάφυλλος (2000-2003), Νικολίτσα Κοκκοτάκη (2003-2007), Δημήτρης Μάτσας (2008).
- Υπεύθυνες προγράμματος: Κωνσταντίνα Καλλιντζή (2000-2008), Μαρία Χρυσάφη (2007-2008).
- Σχεδιασμός: Διαμαντής Τριαντάφυλλος, Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Μαρία Σαραντίδου.
- Αρχιτεκτονική μελέτη στεγάστρου: Δομνίκη Κορνέτη.
- Στατική μελέτη στεγάστρου: Χρήστος Κάλφας, Άννα Μαρινοπούλου, Δημήτρης Παχούμης.
- Υλοποίηση έκθεσης: Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Κυριακή Χατζηπροκοπίου, Νίκος Γλες.
- Επεξεργασία αρχαιολογικού υλικού: Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Στέφανος Τσολάκης, Κυριακή Χατζηπροκοπίου, Μαρία Χρυσάφη.
- Συντηρητές: Γιάννης Λαϊνίδης, Αναστασία Χατζοπούλου.
- Σχεδιάστρια: Νεραντζιά Γκαρσίδου.
- Αρχιτεχνίτης: Νίκος Γλες.
- Τεχνίτες: Θεόδωρος Γεωργιάδης, Κώστας Κιοσσές, Δημήτρης Ξανθόπουλος, Παναγιώτης Τουμπάρης.
- Εποπτικό υλικό: Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Στέφανος Τσολάκης, Κυριακή Χατζηπροκοπίου.
- Εκτύπωση εποπτικού υλικού: Αιχμή Graphics.
- Φωτογραφίες: Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Στέφανος Στουρνάρας, Στέφανος Τσολάκης.

Copyright © 2014 Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

ΛΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ξάνθης

Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων, 67061, Άβδηρα Ξάνθης

Τηλ.: 25410-51003, fax: 25410-51783, e-mail: laepka@culture.gr

Αρχαιολογικός Χώρος Αβδήρων: τηλ.: 25410-51988

Σχεδιασμός – κείμενο – επιμέλεια φυλλαδίου: Κωνσταντίνα Καλλιντζή.

Ηλεκτρονική επεξεργασία εικόνων: Δημήτρης Τσακιρούδης.

Εκτύπωση: Τυπογραφείο "Μουτάφης -Καλαθέρη ΟΕ"

Το φυλλάδιο διανέμεται δωρεάν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
& ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΛΑ' ΕΦΟΡΕΙΑ
ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ
& ΚΛΑΣΙΚΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ